

**Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Кафедра суспільно-гуманітарних наук**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора з навчальної роботи
Когутюк О. В.
2022 року



**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОКП 3 ФІЛОСОФІЯ**

Підготовки – бакалаврів

Галузі знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальності – 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Денна форма навчання

Філологічний факультет

2022-2023 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Філософія» для студентів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 01401 Середня освіта (Українська мова і література).

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

спеціаліст вищої категорії, кандидат філософських наук Лисак І. С.

Робоча програма розглянута і схвалена схвалено на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року

Завідувач кафедри кафедри суспільно-гуманітарних наук,
кандидат історичних наук Г. Лисий А. К. Лисий

Робоча програма з дисципліни «Філософія» для студентів галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 01401 Середня освіта (Українська мова і література).

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

спеціаліст вищої категорії, кандидат філософських наук Лисак І. С.

Робоча програма розглянута і схвалена схвалено на засіданні кафедри суспільно-гуманітарних наук

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року

Завідувач кафедри кафедри суспільно-гуманітарних наук,
кандидат історичних наук _____ А. К. Лисий

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Обов'язкова
Модулів - 1	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки 3-й
Змістових модулів - 2		
Загальна кількість годин – 90		Семестр 5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,6	Освітній ступінь : бакалавр	Лекції 18 год.
		Практичні, семінарські 14 год.
		Самостійна робота 58 год.
		Вид контролю: усний екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є формування цілісних уявлень про зародження та розвиток філософського знання, а також про сучасні філософські проблеми світу, людини та суспільства.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- формування високого рівня філософської культури та раціонального мислення майбутнього бакалавра, вірного розуміння сутності сучасних світоглядних проблем, їхніх витоків і теоретичних варіантів вирішення, в також принципів та ідеалів, що формують мету, засоби та характер діяльності людини.

2.1. Компетентності

2.1.1. Загальні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов в закладах середньої освіти.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

2.1.2. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ПК 5. Здатність застосовувати у власній практичній діяльності сучасні підходи (особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання та діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти з навчального предмету, ураховуючи передовий український й міжнародний досвід.

ПК 6 Здатність володіти законами аналізу лінгвістичних одиниць, розуміти ієрархічний взаємозв'язок між ними.

ПК 7. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

2.1.3. Результати навчання

Під час практичних занять, індивідуальної, навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти **набувають умінь та навички:**

РН7. *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперує* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН10. *Демонструє* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

ПРН 5. *Застосовує* різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.

ПРН 10. *Має* критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань, знає мовно-літературний контекст та реалізує його в освітньому процесі.

ПРН 13. *Володіє* формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміє відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.

ПРН 14. *Уміє* працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться години 90 / 3 кредита ECTS.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 90 год., із них 18 год. – лекції, 14 год. – практичні заняття, 58 год. – самостійна робота.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Філософія» завершується усним екзаменом.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I

Сутність філософії та основні етапи її розвитку

Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія стародавнього світу (лек. 2 год.)

Поняття „філософія”. Місце філософії в самопізнанні людини. Основні джерела філософії: міфологія, релігія.

Світогляд як духовно практичне засвоєння світу. Структура світогляду. Типи світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Предмет і функції філософії. Філософія в системі культури.

Історія філософії як сходження до вершин людського самопізнання.

Проблема позбавлення людини від страждань у філософії Стародавньої Індії. Проблеми філософії Стародавнього Китаю.

Антична філософія: особливості розвитку, морально-етична спрямованість.

Тема 2. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового часу. (лек. 2 год., практ. 2 год.)

Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формуванні середньовічної філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі та Візантії.

Філософія Відродження: гуманістичний характер; науково-природничі погляди; соціально-політичні ідеї; етика Ренесансу. Проблема людської особистості.

Якісно нова спрямованість філософії в епоху ранніх буржуазних революцій в Європі. Пошуки продуктивного методу пізнання: сенсуалізм, раціоналізм.

Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.

Практичне заняття 1. Історія філософії від Стародавніх часів до Нового часу (2 год.)

Тема 3. Філософія XIX-XX століть. Філософська думка в Україні (лек. 2 год.)

Перегляд класичної моделі світорозуміння у філософії XIX-XX століть. Програми радикального оновлення філософії - позитивізм, філософія життя.

Некласична філософія XX століття: основні напрямки та їх особливості. Критика цінностей західних техногенних цивілізацій, відмова від проєктів тотального перевлаштування світу, сцієнтизм та антисцієнтизм, проблеми ірраціонального та несвідомого, екзистенціальна філософія. Проблема знання та мови у філософії.

Джерела української філософської культури. Становлення українського неоплатонізму XIV- XVI століть. Філософська думка українського ренесансу. Специфіка реформації в Україні. Зародження професійної філософії в культурно-освітніх центрах України: Острозькій та Києво-Могилянській академіях.

Г.Сковорода – родоначальник української класичної філософії. Філософія Т.Г. Шевченка.

Академічна філософія XIX століття: особливості, напрямки і основні філософські ідеї. „Культурне відродження" 20-х та філософське відродження 60 -х років XX століття. Сучасна філософська думка в Україні. Філософська думка української діаспори.

Модульна контрольна робота (2 год.)

Змістовий модуль II Головні проблеми філософії.

Тема 4. Проблема буття у філософії. (лек. 2 год.)

Поняття „онтологія“, „буття“. Фундаментальне значення проблеми буття в філософії. Основні виміри буття (буття речей, природи, людини, духовного і соціального).

Практичні витоки людського поділу реальності на об'єктивну та суб'єктивну. Реальність буття та небуття. Єдність матерії, руху, простору, часу. Людська діяльність як особливий спосіб саморуху об'єктивної і суб'єктивної реальності.

Свідомість людини як діалектичне співвідношення об'єктивної та суб'єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття, що розвивається.

Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції свідомості. Свідомість та самосвідомість, свідоме, підсвідоме, несвідоме. Загадкові явища людської свідомості та психіки.

Тема 5. Основи філософського вчення про розвиток. (лек. 2 год.)

Діалектика як вчення про розвиток і універсальні зв'язки. Загальні ознаки і людський критерій розвитку.

Принципи діалектики. Категорії діалектики. Закони діалектики, їх методологічне та світоглядне значення.

Антиподи діалектики: софістика, метафізика.

Практичне заняття 2. Онтологія, діалектика (2 год.)

Тема 6. Основний зміст пізнавальної діяльності (лекц. 2 год., практ. 2 год.)

Поняття „гносеологія“. Проблема пізнання у філософії. Поняття пізнання та його рівні. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання. Логіка та інтуїція. Пізнання та творчість.

Методологія. Метод як усвідомлений спосіб пізнавальної діяльності. Методологічний арсенал науки.

Пізнання і знання. Проблема істини.

Практичне заняття 3. Філософія пізнання (2 год.)

Тема 7. Філософський аналіз суспільства (лекц. 2 год., практ. 2 год.)

Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства.

Роль географічного природного середовища у житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Матеріальні основи розвитку суспільства Політична система суспільства. Громадське суспільство: поява, основи, ознаки.

Сутність та структура духовного життя суспільства, поняття „культура“ як єдність матеріальних і духовних цінностей, вироблених людством.

Історична різноманітність і єдність типів суспільства. Формация і цивілізація. Сучасні концепції суспільного розвитку, його критерії.

Практичне заняття 4. Соціальна філософія (2 год.)

Тема 8. Філософська концепція людини (лекц. 2 год.)

Філософська концепція людини — основа наук про людину. Сутність людини. Праця і мова - фактори становлення й розвитку людини.

Проблема людини в історії філософії. Типологія особи. Проблема відчуження людини та шляхи її подолання. Діалектика взаємодії людини і суспільства.

Самореалізація особи. Роль особистості в історії. Самоцінність людського життя. Сенс життя людини. Проблема людського щастя. Аморальність використання людини як засобу.

Тема 9. Цінності в житті людини і суспільства (лекц. 2 год., практ. 2 год.)

Поняття „аксіологія". Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Структура цінностей.

Цінність як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і ціль. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини. Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Вищі духовні цінності. Поняття про духовну досконалість.

Практичне заняття 5. Філософська антропологія та аксіологія (2 год.)

Модульна контрольна робота № 2 (2 год.)

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п.з.	с. р.
1	2	3	4	5
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Сутність філософії та основні етапи її розвитку				
<i>Тема 1. Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія стародавнього світу.</i>	10	2	-	8
<i>Тема 2. Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового часу.</i>	6	2	-	4
<i>П/з Історія філософії від Стародавніх часів до Нового часу</i>	6	-	2	4
<i>Тема 3. Філософія XIX-XX ст. Філософська думка в Україні.</i>	10	2	-	8
<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2	-	2	-
<i>Разом</i>	34	6	4	24
Змістовий модуль 2. Головні проблеми філософії				
<i>Тема 4. Проблема буття у філософії.</i>	8	2	-	6
<i>Тема 5. Основи філософського вчення про розвиток.</i>	6	2	-	4
<i>П/з Онтологія, діалектика.</i>	5	-	2	3

<i>Тема 6. Основний зміст пізнавальної діяльності</i>	7	2	-	5
<i>П/з Філософія пізнання.</i>	5	-	2	3
<i>Тема 7. Філософський аналіз суспільства.</i>	5	2	-	3
<i>П/з Соціальна філософія</i>	4	-	2	2
<i>Тема 8. Філософська концепція людини.</i>	5	2	-	3
<i>Тема 9. Цінності в житті людини і суспільства.</i>	4	2	-	2
<i>П/з Філософська антропологія та аксіологія</i>	5	-	2	3
<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	2	-	2	-
<i>Разом</i>	56	12	10	34
Разом за навчальним планом	90	18	14	58

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль № 1		
1	<i>Історія філософії від Стародавніх часів до Нового часу</i>	2
	<i>Модульна контрольна робота № 1</i>	2
Змістовий модуль № 2		
2	<i>Онтологія. діалекти</i>	2
3	<i>Філософія пізнання</i>	2
4	<i>Соціальна філософія</i>	2
5	<i>Філософська антропологія та аксіологія</i>	2
	<i>Модульна контрольна робота № 2</i>	2
	Разом	14

6. Теми семінарських занять

не передбачені навчальною програмою

7. Теми лабораторних занять

не передбачені навчальною програмою

8. Самостійна робота

Самостійна робота студентів при вивченні курсу складається з різних її видів: підготовка до аудиторних занять (лекцій та практичних занять); вивчення законодавчих та нормативних актів України; завершення розпочатих на практичних заняттях завдань, передбачених робочою програмою курсу; відвідування консультацій (індивідуальних та групових); написання повідомлень.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль № 1		
1	<i>Вступ. Філософія як специфічний тип знання. Філософія Стародавнього світу.</i>	8
2	<i>Філософія європейського середньовіччя та епохи Відродження. Філософія Нового часу.</i>	4

3	<i>Історія філософії від Стародавніх часів до Нового часу</i>	4
4	<i>Філософія XIX -XX століть. Філософська думка в Україні.</i>	8
Змістовий модуль № 2		
5	<i>Проблема буття у філософії.</i>	6
6	<i>Основи філософського вчення про розвиток.</i>	4
7	<i>Онтологія, діалектика.</i>	3
8	<i>Основний зміст пізнавальної діяльності.</i>	5
9	<i>Філософський аналіз суспільства.</i>	3
10	<i>Соціальна філософія</i>	2
11	<i>Філософська концепція людини.</i>	3
12	<i>Цінності в житті людини і суспільства.</i>	2
13	<i>Філософська антропологія та аксіологія</i>	3
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання
не передбачені навчальною програмою

10. Методи навчання

Лекції, частково-пошукові методи, пояснювально-ілюстративні, інтерактивні, програмовані, проєктні, особистісно-орієнтовані тощо.

11. Методи контролю

Поточно: перевірка опорних знань студентів за допомогою:

- усного опитування (індивідуального, групового та фронтального) з використанням основних, додаткових та допоміжних запитань;
- письмового опитування у вигляді відповідей на запитання, тестових завдань, написання повідомлень, доповідей тощо;
- комбінованого (ущільненого) опитування.

Модульного: атестування шляхом написання студентами письмових доповідей, повідомлень, відпрацювання ними академічних заборгованостей, виконання тестових завдань з дисципліни по завершенні вивчення змістового модулю.

Підсумкового: по завершенні вивчення навчального курсу у формі проведення усного екзамену.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Система контролю знань та умови складання екзамену. Навчальна дисципліна «Філософія» оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною системою. Дисципліна складається з трьох змістових модулів (3-й семестр). Перший змістовий модуль – **25 балів**, другий ЗМ – **45 балів**, на екзамені – **30 балів** (разом за семестр – **100 балів**). Мінімальний допусковий бал – **35**.

Система отримання балів накопичувальна.

Підсумковою формою контролю є екзамен (максимальна кількість балів – **30**). На екзамен виносяться основні питання.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА САМОСТІЙНА РОБОТА											Сума
Змістовий модуль 1 25 б				Змістовий модуль 2 45 б							
T1	T2	T3	МКР	T4	T5	T6	T7	T8	T9	МКР	30
5	5	5	10	5	5	5	5	5	5	15	
											100

Порядок переведення рейтингових показників успішності
у європейські оцінки ECTS

№ з/п	За шкалою ВГПК (в балах)	За шкалою ECTS	За національною шкалою
1.	90-100	A	Відмінно
2.	82-89	B	Добре
3.	75-81	C	Добре
4.	64-74	D	Задовільно
5.	60-63	E	Задовільно
6.	35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.

«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.
-----------------------	---

13. Методичне забезпечення

1. Навчальна програма дисципліни.
2. Робоча програма дисципліни.
3. Конспекти лекцій.
4. Методичні рекомендації до планування та проведення семінарських занять.
5. Методичні рекомендації до написання реферату.
6. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи.
7. Завдання (тести) до модульного контролю

14. Рекомендована література

Основна:

1. Данильян, О. Г. Філософія : підручник. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 430 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/pidr_filos_2018.pdf
2. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. Мала академія Наук України, 2017. 238 с.
3. Гринів О. Історія української філософії. Львів : Тріада плюс, 2015. 302 с.
4. Губерський Л. Філософія. Харків: Фоліо, 2017. 621 с.
5. Історія філософії : підручник / за ред. д-ра філос. наук, проф. В.І. Ярошовця ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Карпат. ун-т ім. Августина Волошина. Ужгород : Патент, 2014. 839 с.
6. Кислюк, К. В. Філософія : навч. посіб. для студентів ВНЗ усіх спец. 3-тє вид., випр. – Київ : Кондор, 2016. 229 с.
7. Петрушенко, В.Л. Філософія. Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії : навч. посіб. Нац. ун-т "Львів. політехніка". 2-ге вид., випр. Львів : Вид-во Львів. політех., 2019. 594 с.
8. Світ філософії у запитаннях та завданнях : навч. пос. для студ.-бакалаврів тех. закладів вищої освіти / під ред. О.В. Бондаренко. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В.В., 2021. 292 с.
9. Філософія : підруч. для студ. ВНЗ / Л. В. Губерський та ін. вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків : Фоліо, 2018. 620 с.
10. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н. В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. видан. 2-ге, перероб.

та допов. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с. URL: <http://surl.li/hhnspl>

11. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.

12. Філософія : підруч. для здобувачів вищ. освіти / О.В. Рябініна та ін.; за ред. О.В.Рябініної, Л. І. Юрченко. Харків : вид-во Іванченка І. С., 2021. 285 с.

13. Шепетяк О. Філософія: підруч. / О. Шепетяк, О. Шепетяк. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.

Додаткова:

1. Андрущенко, В. П. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : підруч. для ВНЗ. вид. 4-те, випр. та допов. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 551 с.

2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: навчальний посібник для підготовки до заліку та іспиту. Харків: Право, 2021. 136 с.

3. Забужко О. С. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу; передм., упоряд. Р.Семків. 5-те вид., переглянуте і допов. Київ : Комора, 2017. 300 с.

4. Захара І. С. Українська філософія : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 353 с.

5. Історія філософії в питаннях та відповідях : навч. посіб. / В.Є. Громов, Н.Ю. Тарасова. Дніпропетровськ : НГУ, 2016. 165 с.

6. Книш М. Глобальні проблеми людства : навч. посіб. / Мирослава Книш, Любов Котик. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 330 с.

7. Конспект лекцій з дисципліни "Філософія" : навч. посіб. / Г. О. Арсентьєва та ін. Запоріжжя : ЗНТУ, 2015. 133 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/7278/4/Lecture_notes.pdf

8. Назар, П. С. Філософія людини та особистості : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Сталь, 2018. 577 с.

9. Попович, М. В. Філософія свободи / Мирослав Попович ; упоряд. Л. Ф. Артюх, Н.Б.Вяткіна; передм. Н. Б. Вяткіної. Харків : Фоліо, 2018. 523 с.

10. Фюрст М., Тринкс, Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. Київ: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.

11. Філософія : навч.-метод. посіб. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 184 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека українських підручників. Українські підручники онлайн. Розділ: «Філософія». URL: <https://westudents.com.ua/predmet/34-f%D1%96losof%D1%96ya.html>

2. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html> (дата звернення: ...)
3. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.). URL: <http://psylib.org.ua/books/index.htm> (дата звернення: ...)
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
5. Періодичні видання, бази даних, інтернет-ресурси, освітні онлайн-платформи із філософії, психології та релігії. URL: <https://library.sumdu.edu.ua/uk/e-resursy/tematychni-resursy-vilnoho-dostupu/humanitarni-nauki/filosofy.html>